

Kadınların Doğuma Yönelik Kullandıkları Geleneksel Yöntemler ve Etkileyen Faktörler

Sermin Timur Taşhan¹, Saadet Boybay Koyuncu²

¹İnönü Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Doğum Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Malatya, Türkiye
²Adıyaman Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu, Ebelik Bölümü, Adıyaman, Türkiye

Sermin Timur Taşhan, Doç. Dr.
Saadet Boybay Koyuncu, Öğr. Gör.

İletişim:

Doç. Dr. Sermin Timur Taşhan
İnönü Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi,
Doğum Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği
Malatya, Türkiye
Tel: +90 422 341 02 19 (1124)
E-Posta: setimur@gmail.com

Gönderilme Tarihi : 27 Mart 2017
Revizyon Tarihi : 19 Nisan 2017
Kabul Tarihi : 25 Nisan 2017

ÖZET

Amaç: Araştırma, kadınların doğuma yönelik kullandıkları geleneksel yöntemler ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Araştırma, Türkiye'nin doğusunda bulunan bir devlet hastanesinin postpartum servisinde vajinal doğum yapan 316 kadın ile yürütülmüştür. Veriler araştırmacı tarafından oluşturulan katılımcı bilgi formu ile toplanmıştır. İstatistiksel analizlerde yüzde, ortalama, bağımsız guruplarda t-testi, Kruskal Wallis ve One-way ANOVA testleri kullanılmıştır.

Bulgular: Araştırmada kadınların tamamı, doğuma ilişkin en az bir tane geleneksel yöntem kullandığı, doğuma yönelik kullanılan geleneksel yöntemlerin sayısının ortalama $2,52 \pm 1,18$ olduğu saptanmıştır. Araştırmada, gebelik sayısı fazla, çekirdek aile tipine sahip ve düşük deneyimi yaşamayan kadınların daha fazla geleneksel yöntem kullandıkları saptanmıştır ($p < 0,05$). Kadınların doğum ağrısını azaltmak için kullandıkları geleneksel yöntemlerin sırasıyla, kuran okumak, muska kullanmak ve türbelere gitmek ya da gitmemek olduğu, doğum eylemini hızlandırmak için kullandıkları geleneksel yöntemlerin ise karna sabun sürmek, çeşitli sebzeler yemek, eş ile sık ilişkiye girmek ve yumurta tozu yemek olduğu saptanmıştır. Kadınların %84,8'inin geleneksel yöntemleri sosyal çevreden öğrendikleri ve %75,3'ünün kendisinin geleneksel yöntem kullanmasını eşinin onayladığını belirtmiştir.

Sonuç: Araştırmada, doğum sürecini değiştirmek için, kadınların hala yüksek oranda geleneksel yöntem kullandıkları saptanmıştır. Kadınların geleneksel yöntemleri daha çok sosyal çevrelerinden öğrenmeleri ve eşlerinin de büyük oranda geleneksel yöntemleri onaylaması, geleneksel yöntem kullanımının ileriki zamanlarda da yaygınlığını koruyacağını göstermektedir. Bu nedenle, sağlık çalışanlarının kadınların kullandıkları geleneksel yöntemlere ilişkin duyarlı olması gerektiği düşünülmektedir.

Anahtar sözcükler: Doğum, geleneksel yöntem, etkileyen faktörler

TRADITIONAL METHODS THAT WOMEN USE FOR LABOR AND FACTORS AFFECTING THEM

ABSTRACT

Objective: This research was conducted in order to identify traditional methods that women use for labor and factors affecting them.

Method: This research was conducted with 316 women who gave birth vaginally in the postpartum service of a public hospital in the eastern part of Turkey. The data is collected with participant information forms prepared by the researcher. For statistical analysis, percentage, average, Independent Samples t-test, Kruskal Wallis, and One-way ANOVA tests were used.

Results: In the research, it was found that all women used at least one traditional method for labor, and the number of traditional methods used for labor is 2.52 ± 1.18 on the average. In the research, it was stated that women with more pregnancy, with a nuclear family, and those who did not experience miscarriage used more traditional methods ($p < 0.05$). It was found that the traditional methods women used to reduce labor pain are, in order of prevalence, reading Kuran, using charms, and going or not going to shrines. Traditional methods they use to accelerate the labor are applying soap to their abdomen, eating various vegetables, frequently having intercourse with their husband, and eating powdered eggs. 84.8% of women indicated that they have learned traditional methods from their social environment, and 75.3% of them stated that they were supported by their husbands to use traditional methods.

Conclusion: In the research, it was found that women still used traditional methods to a great extent in order to alter the labor process. Since women learn traditional methods mostly from their social environment, and as their husbands mostly approve traditional methods, it can be argued that the use of traditional methods will continue to be prevalent. For this reason, health professionals should be sensitive to traditional methods that women use.

Keywords: Birth, traditional method, affecting factors

Doğum süreci, uzun bazen zor ve yaşam boyu unutulmayan bir deneyimdir. Doğum anıyla ilgili bilinmezlik özellikle primipar kadınlarda bazen endişe yaratabilir (1, 2). Bu durumda, kadınlar süreci hızlandırmak ve kolaylaştırmak için geleneksel yöntemler kullanmaya başvurabilmektedirler (3, 4). Işık ve ark. yaptığı çalışmada, kadınların %53,7'sinin doğum sürecinde geleneksel yöntem kullandığını saptamıştır (5). Kadınların geleneksel yöntem kullanma sıklığını birçok değişken etkileyebilmektedir. Literatürde geleneksel yöntem kullanımını; eğitim, sosyoekonomik durum, yaşanan yer, gebelik sayısı, gelir ve aile tipi gibi değişkenlerin etkilediği gösterilmektedir (6–9). Gebelik ve doğum sürecine ilişkin kullanılan geleneksel yöntemlerin bazıları sağlık için risk oluşturmaz iken, bazıları anne ve bebek sağlığı için önemli riskler oluşturabilmektedir (7, 10). Uzun ve ark.'nın (2014) çeşitli bitkilerin kullanıldığı geleneksel yöntemlerin, hafif bulantı-kusmadan başlayıp kanamaya eğilime, anafaksi ve konfüzyona varan yan etkileri olabileceğini belirtmişlerdir (11).

Sağlık profesyonelleri, farklı kültürel özellikleri olan birey ve aileye hizmet verdikleri için, özellikle bireylerin kültürel inanç ve uygulamalarının sağlığa yansımaları boyutunda dikkatli olmalı, bakım verdikleri kişilerin gelenek, tutum ve değerlerini iyi bilmelidirler (12). Dolayısıyla sağlık profesyonellerinin bu konuda farkındalık kazanarak, kullanılan yöntemlerin olası risklerini önceden belirlemesi, anne ve yenidoğan sağlığının korunması ve geliştirilmesi açısından önemlidir (10). Kadınların kullandıkları geleneksel yöntemler ülkeden ülkeye, bazen de aynı ülke içerisinde bölgeden bölgeye bile farklılık gösterebilmektedir. Koyun ve ark. (2010) ile Kabalcıoğlu ve Kurçer'in de (2008) belirttikleri gibi, doğum sürecine yönelik kullanılan geleneksel uygulamaların incelendiği sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır (4, 13–15, 16–19). Ancak, doğum sürecine yönelik kullanılan geleneksel yöntemleri belirleyen ve ülkemizin doğusunda yürütülen kapsamlı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu doğrultuda, araştırma kadınların doğuma yönelik kullandıkları geleneksel yöntemler ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve yöntem

Araştırma, kadınların doğuma yönelik kullandıkları geleneksel yöntemler ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacıyla tanımlayıcı ve kesitsel olarak yapılmıştır. Araştırmanın evrenini ülkenin doğusunda bulunan bir devlet hastanesinin postpartum servisinde doğum yapan kadınlar oluşturmuştur. Araştırmanın örneklem büyüklüğü: Power analizi yapıldığında, araştırmanın örneklem

büyüklüğü %5 yanılıgı düzeyi, çift yönlü önem düzeyinde %95 güven aralığında, 0,89 temsil gücüyle 316 kadın olarak hesaplanmıştır. Örneklem seçiminde gelişigüzel örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırma Ocak–Şubat 2017 tarihleri arasında belirtilen hastanenin postpartum servisinde yürütülmüştür. Araştırmaya dahil edilme kriterleri; miadında vajinal doğum yapma, gebeliğinde herhangi bir sağlık problemi olmama ve tek bebeğe sahip olmadır.

Veriler, araştırma kriterine uyan kadınlar ile postpartum ilk 12–48 saat içerisinde klinikte yatan kadınlardan elde edilmiştir. Veriler hafta içi beş gün süresince araştırmacının kendisi tarafından yüz yüze görüşme yöntemi kullanılarak toplanmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olan katılımcı bilgi formunun anlaşılabilirliğini değerlendirmek için 10 kadına ön uygulama yapılmış olup, bu kadınlar çalışmaya dahil edilmemiştir. Ön uygulama sonucunda bazı sorular daha anlaşılır hale getirilmiştir.

Verilerin toplanmasında, araştırmacılar tarafından literatürden yararlanılarak geliştirilen Katılımcı Bilgi Formu kullanılmıştır (3, 4, 20). Katılımcı Bilgi formu ile kadının yaşı, kaç yıl eğitim aldığı, çalışma durumu, eşin kaç yıl eğitim aldığı, aile tipi, gebelik sayısı, önceki düşük varlığı, kadınların doğum ağrısını azaltmak ve doğum eylemini hızlandırmak için kullandıkları geleneksel yöntemlerin neler olduğu, bu yöntemlerin işe yarama durumları, geçmişte ve şimdiki doğum eyleminde geleneksel yöntem kullanıp kullanmadığı, kullanılan geleneksel yöntemle ilişkin bilgi kaynağı ve yöntem kullanmada eşin onayının olup olmadığı sorgulanmıştır.

Araştırmanın uygulanabilmesi için sağlık bilimleri bilimsel araştırma ve yayın etik kurulundan onay (2016/12–7) alınmıştır. Ayrıca, araştırmanın yapıldığı kurumdan yazılı izin alınmıştır.

İstatistiksel analiz

Araştırma sonucu elde edilen verilerin analizinde SPSS for Windows (Statistical Package for Social science for Windows, Version 10.0) paket programı kullanılmıştır. Verilerin analizinde yüzde, ortalama $\bar{X}$, standart sapma (SS), Kruskal Wallis Testi, Independent Sample t-testi, ve One-way ANOVA testleri kullanılmıştır. Araştırmada istatistiksel anlamlılık $p < 0,05$ kabul edilmiştir.

Bulgular

Araştırmada, kadınların bazı özelliklerinin geleneksel yöntem kullanma sayısına göre dağılımı Tablo 1'de

Tablo 1. Kadınların bazı özelliklerinin geleneksel yöntem kullanma sayısına göre dağılımı (S: 316)

Sosyo-demografik özellikler	S	%	$\bar{X} \pm SS$	İstatistiksel Test
Yaş (yıl)				KW* = 5,128
≤19	19	6,0	2,21±1,08	p=0,077
20–34	244	77,2	2,47±1,13	
≥35	53	16,8	2,86±1,34	
Eğitim süresi (yıl)				
≤5	99	31,3	2,64±1,31	F=0,851 ^α
6–11	106	33,5	2,52±1,16	p=0,428
≥12	111	35,2	2,42±1,80	
Çalışma durumu				
Çalışıyor	28	8,9	2,54±1,26	t=0,064 [∞]
Çalışmıyor	288	91,1	2,52±1,17	p=0,949
Eşin eğitim süresi (yıl)				
≤5	53	16,8	2,43±1,31	F=0,182
6–11	72	22,8	2,53±1,16	p=0,834
≥12	191	60,4	2,54±1,15	
Aile tipi				
Çekirdek aile	228	72,2	2,62±1,22	t=-2,350
Geniş aile	88	27,8	2,27±1,04	p=0,019
Gebelik sayısı				
1	95	30,0	2,28±1,07	F=-4,030
2–3	144	45,6	2,53±1,17	p=0,019
≥4	77	24,4	2,79±1,27	
Önceki düşük varlığı				
Evet	233	73,7	2,39±1,14	t=-3,148
Hayır	83	26,3	2,87±1,23	p=0,002
Toplam	316	100,0	2,52±1,18	

*KW: Kruskal Wallis Testi.
^αF: One-way ANOVA.
[∞]t: Independent Sample t-testi.

gösterilmektedir. Kadınların %72,2'sinin 20–34 yaş grubunda olduğu, %33,5'inin 6–11 yıllık eğitim aldığı ve %91,1'inin çalışmadığı saptanmıştır. Kadınların eşlerinin %60,4 ile en fazla 12 yıl ve üzerinde eğitim aldığı, kadınların %72,2'sinin çekirdek aileye sahip olduğu, %30,1'inin primipar olduğu ve %73,7'sinin daha önce düşük yaptığı saptanmıştır (Tablo 1).

Araştırmada, kadınların geleneksel yöntem kullanma sayısı ortalama 2,52±1,18'dir. Çekirdek aile tipine sahip kadınların geleneksel yöntem kullanma sayısı 2,62±1,22 iken, geniş aile tipine sahip olanların sayısı 2,27±1,04'tür (p>0,05). Gebelik sayısı arttıkça kullanılan geleneksel yöntem sayısının arttığı saptanmıştır. İlk kez doğum yapan kadınların kullandığı geleneksel yöntem sayısı 2,28±1,07 iken, dört ve üzerinde doğum yapan kadınların kullandıkları geleneksel yöntem sayısı 2,79±1,27'dir (p<0,05). Farklılığın bu iki gruptan kaynaklandığı saptanmıştır. Daha

önce düşük yapan kadınların geleneksel yöntem kullanma ortalamasının 2,39±1,14, yapmayanların ise 2,87±1,23 olduğu ve farkın istatistiksel olarak anlamlı çıktığı saptanmıştır (p>0,05).

Araştırmada, kadınların yaşı, eğitim süresi, çalışma durumu ve eşin eğitim süresi ile geleneksel yöntem kullanma sayısı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmıştır (p>0,05) (Tablo 1).

Kadınların doğuma ilişkin kullandıkları geleneksel yöntemlerin dağılımı Tablo 2'de gösterilmektedir. Kadınların tamamı (%100,0) doğuma yönelik herhangi bir geleneksel yöntem kullandığını belirtmiştir. Kadınların doğum ağrısını azaltmak için kullandıkları geleneksel yöntemlerin sırasıyla, en fazla kuran okumak (%94,9), muska kullanmak (%29,1) ve türbelere gitmek ya da gitmemek (%29,1) olduğu saptanmıştır. Kadınların doğum eylemini hızlandırmak için kullandıkları geleneksel yöntemler ise karnına sabun sürmek (%33,9), çeşitli sebzeler yemek (%33,9), eşi ile sık ilişkiye girmek (%25,6), yumurta tozu yemek (%15,8), vajene çeşitli yağlar sürmek (%8,9) ve Meryem ana eli bitkisinin içine konulduğu sudan içmek (%7) olduğu saptanmıştır.

Araştırmada, kadınların %20,9'u en az bir, %58,2'si 2–3 ve %20,9'u dört ve üzerinde geleneksel yöntem kullandığını belirtmiştir. Araştırmaya dahil olan multipar kadınların %41,8'inin geçmişteki doğumlarında geleneksel yöntem kullandıkları ve bu kadınların tamamının yöntemlerin işe yaradığını düşündükleri saptanmıştır. Kadınların %84,8'inin geleneksel yöntemleri sosyal çevreden öğrendikleri, %75,3'ünün eşi geleneksel yöntem kullanmalarını onayladığını belirtmiştir (Tablo 2).

Araştırmada, kadınların kullandıkları geleneksel yöntemlerin işe yaradığını düşünme durumuna göre dağılımı Tablo 3'te gösterilmektedir. Kuran okuyan kadınların %99,7'si, muska kullananların %84,8'i ve türbelere giden ya da gitmeyenlerin %84,8'i kullandığı geleneksel yöntemin doğum ağrısını azaltmada işe yaradığını düşündüklerini belirtmişlerdir.

Araştırmada, karnına sabun süren kadınların %89,7'si, çeşitli sebzeler yiyenlerin %97,2'si, eşi ile sık ilişkiye girenlerin %54,3'ü, yumurta tozu yiyenlerin %78'i, vajene çeşitli yağlar sürenlerin %75'i ve Meryem ana eli bitkisinin içine konulan sudan içenlerin tamamı, kullandıkları yöntemlerin doğum eylemini hızlandırmada işe yaradığını düşündüklerini belirtmişlerdir.

Tablo 2. Kadınların doğuma ilişkin kullandıkları geleneksel yöntemlerin dağılımı

	S	(%)
Doğuma Yönelik Geleneksel Yöntem Kullanma		
Evet	316	100,0
Doğum Ağrısını Azaltmak İçin Kullanılan Geleneksel Yöntemler*		
Kurani okumak	300	94,9
Muska kullanmak	92	29,1
Türbelere gitmek-gitmek	92	29,1
Doğum Eylemini Hızlandırmak İçin Kullanılan Geleneksel Yöntemler*		
Karna sabun sürmek	107	33,9
Çeşitli sebzeler yemek#	107	33,9
Eş ile sık ilişkiye girmek	81	25,6
Yumurta tozu yemek	50	15,8
Vajene çeşitli yağlar sürmek**	28	8,9
Meryem ana eli bitkisinin içine konulan sudan içmek	22	7,0
Şimdiki Doğumuna İlişkin Kullanılan Geleneksel Yöntem Sayısı		
1	66	20,9
2-3	184	58,2
≥4	66	20,9
Geçmişteki doğumlarda geleneksel yöntem kullanma (s: 221)		
Evet	132	41,8
Hayır	184	58,2
Geçmişte kullanılan yöntemin işe yaradığını düşünme (s: 132)		
Evet	132	100,0
Geleneksel yöneme ilişkin bilgi kaynağı		
Sosyal çevre	268	84,8
TV, radyo, internet	44	13,9
Sağlık çalışanları	4	1,3
Eşin onayı		
Onayladı	238	75,3
Onaylamadı	4	1,3
Eş bilmiyor	74	23,4

*Birden fazla cevap verilmiştir.

#Hurma, zembem suyu.

**Yağlar: badem, zeytin yağı.

αSadece multipar kadınlar cevaplamıştır.

&Geçmiş doğumlarında geleneksel yöntem kullanan kadınlar cevaplamıştır.

Tablo 3. Kadınların kullandıkları geleneksel yöntemlerin işe yaradığını düşünme durumuna göre dağılımı

	İşe yaradığını düşünme			
	Evet		Hayır	
	Sayı	(%)	Sayı	(%)
Doğum ağrısını azaltmak için kullanılan geleneksel yöntemler				
Kurani okumak	299	99,7	1	0,3
Muska kullanmak	78	84,8	14	15,2
Türbelere gitmek-gitmek	78	84,8	14	15,2
Doğum Eylemini Hızlandırmak İçin Kullanılan Geleneksel Yöntemler				
Karna sabun sürmek	96	89,7	11	10,3
Çeşitli sebzeler yemek	104	97,2	3	2,8
Eş ile sık ilişkiye girmek	44	54,3	37	45,7
Yumurta tozu yemek	39	78,0	11	22,0
Vajene çeşitli yağlar sürmek	21	75,0	7	25,0
Meryem ana eli bitkisinin içine konulan sudan içmek	22	100,0	-	-

Tartışma

Gebelik ve doğum, sosyal açıdan önemli bir geçiş süreci olup kadının, bu dönemde zararlı etkileri olabilecek geleneksel uygulamalardan korunması oldukça hayatidir. Dolayısıyla sağlık profesyonellerinin hizmet verdikleri toplumun kültürel yapısını tanınması ve değerlendirmesi, daha iyi bakım verebilmesi açısından önemlidir. Araştırmamızda kadınların doğuma yönelik kullandıkları geleneksel yöntemler ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Kadınların aile tipinin geleneksel yöntem kullanma sayısını etkilediği ve çekirdek aile tipine sahip olanların geniş aileye göre daha fazla sayıda geleneksel yöntem kullandığı saptanmıştır ($p<0,05$). Çetinkaya ve ark.'nın (2008) yaptıkları araştırmada, geleneksel yöntem kullanma ile aile tipi arasında ilişki olmadığı (14) görülmüş, Arısoy ve ark. (2013) ise geniş aileye sahip kadınların daha çok geleneksel yöntem kullandıklarını saptamışlardır (13). Bulgumuz Çetinkaya ve arkadaşlarının ve Arısoy ve arkadaşlarının bulgusundan farklılık göstermektedir. Farklılığın, araştırmaların örneklem özelliklerinden ve araştırmaların yürütüldüğü bölgesel farklılıktan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırmada, gebelik sayısı arttıkça geleneksel yöntem kullanma sayısının arttığı saptanmıştır ($p<0,05$). Şimşek ve Eroğlu'nun çalışmasında, primipar kadınların multiparlara göre daha az geleneksel yöntem kullandığı (21) belirtilmiş, Çetinkaya ve ark. (2008) ise geleneksel yöntem kullanılmasında gebelik sayısının etkili bir faktör olmadığını saptamışlardır (14). Araştırma bulgumuz Şimşek ve Eroğlu'nun çalışma bulgusu ile benzerlik gösterirken, Çetinkaya ve ark. ile farklılık göstermektedir. Farklılığın örneklem gurubundan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Düşük yapmak için kadınların kullandıkları geleneksel yöntemler literatürde araştırılmış (15), ancak düşük deneyimi ile geleneksel yöntem kullanma arasında ilişkiyi gösteren çalışmaya rastlanmamıştır. Düşük deneyiminin geleneksel yöntem kullanma sayısını etkilediği ve düşük deneyimi olan kadınların daha az sayıda geleneksel yöntem kullandıkları saptanmıştır ($p<0,05$). Kadınların düşük deneyimlemesi, onu bir sonraki gebeliğinde daha dikkatli olmaya itmiş ve geleneksel yöntemlere daha az başvurmasına neden olmuş olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmada, kadınların yaşı, eğitim süresi, çalışma durumu ve eşin eğitim süresi ile geleneksel yöntem kullanma sayısı arasında anlamlı ilişki saptanmamıştır ($p>0,05$). Literatürde, yaş (22), eğitim süresi (8, 15, 22, 23, 24), çalışma

durumu (24) ve eşin eğitim süresi (25) ile geleneksel yöntem kullanma arasında anlamlı ilişki bulan çalışmaların yanı sıra, yaş (21), eğitim süresi (26), çalışma durumu (15, 26) ve eşin eğitim süresi (22) ile geleneksel yöntem kullanma arasında anlamlı ilişki bulmayan çalışmalara da rastlanmaktadır. Bulgumuz literatürü destekler niteliktedir.

Araştırmamızda, kadınların tamamı doğuma ilişkin herhangi bir geleneksel yöntem kullanırken, çoğunluğu en az 2–3 geleneksel yöntem kullandığını belirtmiştir. Literatürde, kadınların gebelik, doğum ve doğum sonuna ilişkin kullandığı geleneksel yöntem kullanma oranı %25 ile %97,8 arasında değişmektedir (5, 19, 21, 27–28). Araştırmada kadınların tamamının en az bir geleneksel yöntem kullanması, literatürden fazla bir orandır. Bu farklılığın, örneklem guruplarından ve araştırmaların yürütüldüğü bölgelerden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Geleneksel yöntemler, kültürden kültüre hatta aynı ülke içerisinde bölgeden bölgeye bile farklılık gösterebilmektedir (10). Araştırmamızda, gerek doğumu başlatmak gerekse doğumu hızlandırmak için kullanılan geleneksel yöntemlerin, kuran okumak, muska kullanmak gibi zararlı olmayan (4, 7), uygulamaların yanı sıra çeşitli sebzeler yemek, karna sabun sürmek, yumurta tozu yemek gibi zararlı olan (5, 9, 11, 28) geleneksel uygulamalar, hatta zararlı olup olmadığı tam olarak bilinmeyen Meryem ana eli bitkisinin içine konulan sudan içmek gibi uygulamalar olduğu saptanmıştır. Literatürde, kuran okumanın gebelik, doğum, doğum sonu ve yenidoğan için yapılan geleneksel uygulamalar içerisinde yaygın bir uygulama olduğu görülmektedir (19, 29, 30). Literatürde, sürülen yağın özelliği ya da yenilen gıdanın çeşidi değişmekle birlikte, doğuma ilişkin yapılan geleneksel uygulamaların daha çok karna ya da vajene çeşitli yağlar sürmek ya da bazı

gıdaları tüketmek gibi geleneksel uygulamalar olduğu görülmektedir (5, 19, 28–29). Bulgumuz literatürü destekler niteliktedir.

Kadınlar gebelik, doğum ve doğum sonu dönemde karşılaştıkları sağlık problemlerini normal görebilmekte ve geleneksel yöntem kullanılmaya kendileri veya sosyal çevreleri tarafından yönlendirilebilmektedirler (7). Araştırmada, kadınların çoğunluğunun geleneksel yöntemlerin işe yaradığını düşündükleri, geleneksel yöntemleri daha çok sosyal çevreden öğrendikleri ve eşlerinin geleneksel yöntem kullanmalarını onayladıkları saptanmıştır. Bu sonuç, kadınların sosyal çevrelerinin geleneksel yöntem kullanımını desteklediğini göstermekte, dolayısıyla kadınların ileriki dönemlerde de geleneksel yöntemler kullanacaklarını düşündürmektedir.

Sonuç ve öneriler

Araştırmada, tüm kadınlar en az bir geleneksel yöntem kullanmaktadır. Kullanılan geleneksel yöntemlerin çoğunluğu zararlı uygulama olmayıp zararlı olan ya da zararlı olup olmadığı bilinmeyen geleneksel uygulamaların da olduğu görülmektedir. Ayrıca, kadınlar kullandıkları geleneksel yöntemlerin işe yaradığını düşünmekte ve çoğunun eşi bu yöntemleri onaylamaktadır. Bu nedenle, sağlık personeli kadını bütüncül ele almalı ve sağlığı etkileyecek her türlü geleneksel uygulamaların farkında olmalıdır. Zararlı geleneksel uygulamalara yönelik gerekli eğitim ve danışmanlık hizmeti sunulmalı ve kadınlar kullanılan geleneksel yöntemlerin uzun dönem etkilerine yönelik takip edilmelidir. Ayrıca, doğum sürecinde kullanılan geleneksel yöntemlere, bunun yanı sıra geleneksel yöntemlerin ileriki doğumlarda tercih edilme durumlarına yönelik farklı modellerde araştırmalar yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Kaynaklar

- Rathfisch G. Doğal Doğum. Doğal Doğum Felsefesi. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevi; 2018.
- Safadi RN. Jordanian women: Perceptions and practices of first-time pregnancy. *Int J Nurs Pract* 2005;11:269–76. <https://doi.org/10.1111/j.1440-172X.2005.00534.x>
- Yıldırım G, Ağapınar S. Traditional applications during birth –Doğum eylemi sırasında yapılan geleneksel uygulamalar. *Lokman Hekim Journal* 2011;Suppl 7:29–30.
- Koyun A, Çamurluoğlu C, Korkmaz G, Mentеше N, Ocak F. Kadınların doğum ve yenidoğan bakımına ilişkin geleneksel inanç ve uygulamalar. *Aile ve Toplum* 2010;6:57–64.
- Işık MT, Akçınar M, Kadioğlu S. Mersin ilinde gebelik, doğum ve loğusalık dönemlerinde anneye ve yenidoğana yönelik geleneksel uygulamalar. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* 2010;7:63–84.
- Çalışkan Z, Bayat M. Annelerin bebek bakımı uygulamaları ve bu uygulamaları etkileyen faktörler: Bir Kapadokya örneği. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi* 2011;14:23–30.
- Bozkuş Eğri G, Konak A. Doğum sonu dönem ile ilgili geleneksel inanç ve uygulamalara dünyadan ve Türkiye’den örnekler. *Zeitschrift Für Die Welt Der Türken* 2011;3:143–155.
- Dinç S. Şanlıurfa merkezde bulunan 4 numaralı Sağlık Ocağı’na kayıtlı “0–1 yaşında çocuğa sahip olan annelerin çocuklarının bakımında uyguladıkları geleneksel uygulamalar. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi* 2005;1:53–64.
- Özyazıcıoğlu N, Polat S. 12 Aylık çocuğu olan annelerin sağlık sorunlarında başvurdukları geleneksel uygulamalar. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2004;7:30–38.
- Kömürcü N, Ergin A. Doğum Ağrısı ve Yönetimi. İstanbul: Bedray Yayıncılık; 2008.

11. Uzun MB, Aykaç G, Özçelikay G. Bitkisel ürünlerin yanlış kullanımı ve zararları. *Lokman Hekim Journal* 2014;4:1–5.
12. Pehlivan S, Yıldırım Y, Fadiloğlu Ç. Kanser, kültür ve hemşirelik. *Acı Badem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Hemşirelik Dergisi* 2013;4:168–74.
13. Arısoy A, Canbulat N, Ayhan F. Karaman ilindeki annelerin bebeklerinin bakımında uyguladıkları geleneksel yöntemler. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi* 2014;17:23–31.
14. Çetinkaya A, Özmen D, Cambaz S. Manisa'da çocuğu olan 15–49 yaş kadınların doğum sonu dönemde yenidoğan sağlığı ile ilgili geleneksel uygulamaları. *C. Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2008;12:39–46.
15. Sevindik FN, Açık Y, Gülbayrak C, Akgün D. Elazığ il merkezinde yaşayan evli kadınların istemli düşük yapmak amacıyla uyguladıkları ve bildikleri geleneksel yöntemler. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni* 2007;6:321–4.
16. Aziato L, Odai PN, Omenyo CN. Religious beliefs and practices in pregnancy and labour: an inductive qualitative study among post-partum women in Ghana. *BMC Pregnancy Childbirth* 2016;16:138. <https://doi.org/10.1186/s12884-016-0920-1>
17. Maimbolwa MC, Yamba B, Diwan V, Ransjö-Arvidson AB. Cultural childbirth practices and beliefs in Zambia. *J Adv Nurs* 2003;43:263–74.
18. Aziato L, Ohemeng HA, Omenyo CN. Experiences and perceptions of Ghanaian midwives on labour pain and religious beliefs and practices influencing their care of women in labour. *Reprod Health* 2016;13:136. <https://doi.org/10.1186/s12978-016-0252-7>
19. Köksal Ö, Taşcı Duran E. Doğum Ağrısına Kültürel Yaklaşım. *DEUHYO ED* 2013;6:144–8.
20. Şimşek Ş. İğdir Melekli kasabasında yaşayan evli kadınların gebe kalmaya yönelik bildikleri geleneksel yöntemler. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara; 2013.
21. Oral B, Öztürk A, Balcı E, Sevinç N. Aile sağlığı merkezine başvuranların geleneksel /alternatif tıpla ilgili görüşleri ve kullanım durumu. *TAF Prev Med Bull* 2016;15:75–82.
22. Ayaz S, Efe SY. Traditional practices used by infertile women in Turkey. *Int Nurs Rev* 2010;57:383–7. <https://doi.org/10.1111/j.1466-7657.2009.00797.x>
23. Schaffir J, McGee A, Kennard E. Use of nonmedical treatments by infertility patients. *J Reprod Med* 2009;54:415–20.
24. Öztürk M, Uskun E, Özdemir R, Çınar M, Alptekin F, Doğan M. Isparta ilinde halkın geleneksel tedavi tercihi. *Türkiye Klinikleri J Med Ethics* 2005;13:179–86.
25. Taşhan ST, Aksoy YD. Traditional Traditional practices used by the infertile women to become pregnant and their effects on the quality of life. *Int J Nurs Pract* 2013;19:516–22.
26. Sani RM. Doğum ağrısına kültürel yaklaşım. *Faculty of Health Sciences Journal* 2015;1.
27. Kabalcıoğlu F, Kurçer MA. Niteliksel bir araştırma: Şanlıurfa'da geleneksel ebeler ve doğuma yönelik geleneksel yöntemleri. *Türkiye Klinikleri J Gynecol Obst* 2008;18:377–82.
28. Biltekin Ö, Boran ÖD, Denkli MD, Yalçınkaya S. Naldöken sağlık ocağı bölgesinde 0–11 aylık bebeği olan annelerin doğum öncesi dönem ve bebek bakımında geleneksel uygulamaları. *STED* 2004;13:166–8.
29. Yıldırım G, Şahin SA. Halk ebelerinin doğum hazırlığı ve eylemi sırasındaki uygulamalarının modern tıp ve tarihi tıp kaynaklarındaki uygulamalarla karşılaştırılması. *Milli Folklor* 2014;26:20–31.
30. Gölbaşı Z, Eğri G. Doğum sonu dönemde annenin bakımına yönelik yapılan geleneksel uygulamalar. *Cumhuriyet Tıp Derg* 2010;32:276–82.